

Mesnevî Sohbetleri

Dinle Neyden

Ö. TUĞRUL İNANÇER

SÜFİ
KİTAP

İÇİNDEKİLER

- 7 Dinle Neyden
11 Bîşnev İn Ney...
19 Hakk Sadâsını Duyabilmek
28 Dinle Neyden
34 Gir Gönüller Kâbesine
42 İnsân-ı Kâmil
50 Mesnevî ve Çelebi Hüsâmeddin
59 Hazret-i Sultan Veled
64 Bağını Kopar ve Kurtul
75 Resûlullah Aşkına Dâir...
85 Semâ
93 Aşka Ulaş Gayriden Gönlinü Kes
99 Aşk, Her Dem Tâzedir
105 Âşık Oldur Kim...
112 Padişah ve Cârîye
132 Rüyâ
149 Edeb Yâ Hû
- Ek Makâleler:**
- 161 Semâ Âdâbı
173 Mevlevî Mûsıkisi ve Semâ'daki Semboller

DİNLE NEYDEN

Baştan başa Kur'ânî gerçekleri anlatan, Hz. Mevlânâ'nın Mesnevî-i Şerîf'i deryâsından bir katrecik (harmanından bir dânecik, güneşinden bir zerrecik) olarak, belki küstahça ama sâlihâne sohbetler yapardık bir zamanlar. Bu sohbetlere katılanların oluşturduğu notlar, bâzen bir televizyon programında, bâzen bazı dergilerde makâle hâlinde başkalarına da ulaştı. Demek şimdi sıra, kitap hâline gelmeye geldi...

Mâdem Mesnevî (b) ile başlıyor, biz de o sırrın feyzinden inşaallah feyizleniriz diye kitaba (b) ile başladık. **B**aştan başa...

Mesnevî-i Mevlevî-i Mânevî

Hest Kur'ân der zebân-ı Pehlevî

“O mânevî -mânâ eri- Mevlevî'nin -Hz. Mevlânâ'nın- Mesnevî'si, Pehlevî-Farsça dilinde yazılmış Kur'ân gibidir.”

Asırlardır gönüllere ve dimağlara Kur'ânî nûrlar yağdıran Mesnevî-i Şerîf, başlı başına bir “mürşîd” kitaptır. Elbette ki, Allâh-ı zülcelâl; yeryüzünde, insana, yeryüzünde kendisine halîfe

olarak yarattığı insandan tecellî eder. Hazret-i insanın yerini kimse tutamaz ama Mesnevî-i Şerîf başka... Asırlardır irşâd faâliyetinde bulunan birçok mürşîd-i kâmil -kendisi Mevlevî olmayıp başka tasavvuf ekollerine mensup olsa da- hiçbir zaman Mesnevî-i Şerîf'ten vazgeçmemişlerdir. İsmail Hakkî-i Bursavî-i Celvetî, Şeyh Murâd-ı Nakşbendî, Mesnevîhan Şeyh Elif Efendi-i Sâdî ve daha birçok kıymetli zâtlar... Son dönemlerin önemli tasavvuf kişiliklerinden biri olan Hâlvetî-Şabanî Şeyhi, Fatih Türbedârî Ahmed Âmiş Efendi Hazretleri: “Her kitap onu yazanın, yazdığı dönemlerdeki mânevî hâlini yansıtır. Fakat bilindiği gibi yükseliş yolculuğu (seyr-i sülûk) ömür boyu bitmez. Her eser sâhibi velî zât, eserini yazdığı dönemden sonra da seyre devâm eder ve kendi menziline ulaşır. Bunun tek istisnâsı Hz. Mevlânâ'nın Mesnevî-i Şerîf'idir. O yüce zât, menziline ulaşmış döndükten sonra Mesnevî-i Şerîf'i yazmıştır. İşte onun için Mesnevî herkese -kendi miktarınca- bir şeyler söyler.” der.

Dünyada kendisi hakkında özel okul kurulmuş tek kitap da Mesnevî-i Şerîf'tir. Dârü'l Mesnevî, yalnızca Mesnevî tahsilinin yapılması için oluşturulmuş bir okuldur. Gerçi bütün Mevlevî dergâhlarında Mesnevî okunur ama Dârü'l Mesnevî özel Mesnevî okuludur. Fütûhat-ı Mekkiye, Füsûsü'l Hikem, Günyetü't Tâlibîn, Mektûbât-ı İmam Rabbanî gibi tasavvuf terbiyesinde mutlaka okunması gereken kitaplar için de, özel okul kurulmamıştır ama; Dârü'l Mesnevî var.

Ayrıca, Mesnevî öğretisinde yetkili olan -kendisi Mevlevî olsun olmasın- Mesnevîhanlık da, kendine özgü bir icâzet sistemiyle asırlarca devâm edegelmiştir. Mevlevîlik geleneğinde Mesnevîhanların önemine işâret etmek üzere Mesnevîhanlara tıpkı Mevlevî şeyhleri gibi *destâr-ı şerîf* ve *icâzetnâme* verilir. (Mesnevîhan destârı genellikle beyaz renkte sikke-i şerîf'in üzerine sarılır.)

Başta; Hz. Mevlânâ'nın “*Men hâk-i reh-i Muhammed Muhtâr'em...*” mısraında “*O seçkin Muhammed Hazretlerinin yolu-*

nun tozuyum...” diyerek övünç ve kıvancını belirttiği Hz. Fahr-i Kâinat Efendimiz’in rûhâniyet ve şefâatine sığınarak, bütün Hak velilerinin ve Hz. Mevlânâ ile O’nun yolundan gelenlerin mânevî himmetlerini dileyerek ve dilenerek, Rabbül Âlemin’in tevfik ve hidâyetinden medet niyâz ederiz. Rabbimiz O’nun rızâsını kazanmak kasdıyla söylediğimiz ve yazdıklarımıza tesir ihsân buyursun.

Türâb-ı akdâm-ı evliyâ

Bende-i bendegân-ı Hz. Mevlânâ

(Velilerin ayaklarının toprağı

Hz. Mevlânâ’ya bende olanların bendesi)

Ö. Tuğrul İNANÇER

Ḃîşnev İn Ney...

Ḃîşnev in ney çün şikâyet mîkûned

Ez cüdâyı hâ hikâyet mîkûned

“Dinle! Şu neyin nasıl şikâyet ettiğini, ayrılıklardan nice hikâyet ettiğini...”

Ḃîşnev İn ney...

Dinle! Şu neyi...

Ḃîşnev...

Dinle!...

Ḃ (↵)...

Mesnevî-i Şerîf'in dibâcesinde, yâni önsözünde veya takdim yazısında, bizzât Hz. Mevlânâ tarafından, “Bu Mesnevî kitabı, Allah'ın sırlarının ve O'na yakınlık kazanma yollarının öğretilmesi hakkında sırların açıklayıcısının açıklayıcısı ve dinin aslının aslının aslından bahseden Allah'ın *fikh-ı ekberi*, *şer-i ezhârı*, yâni Allah'a ulaşma yollarının apaçık ve parlak delilidir.” diye nitelendirilen Mesnevî-i Şerîf hakkında yapılacak diğer nitelendirmeler mutlaka yetersiz kalacaktır.

Hız. Mevlânâ'nın, ayrıca, "Bu Kitab'ın nûru, içinde kandil yanan bir mekân gibidir. Parlaklığı sabah aydınlığından daha nûrlu, daha nûrlandırıcıdır ve Mısır'daki Nil Nehri gibidir. Hız. Mûsâ ve kavmi gibi sabır sâhiplerine geçit olur, Firavun gibileri ise boğar. Kur'an gibi bazıları hidâyete, bazıları dalâlete sevk eder.¹ Rızıkların genişlemesini, ahlâkın iyileşmesini sağlar." diye dibâcesinde yer verdiği Mesnevî-i Şerîf'i, "Bîşnev, dinle" kelimesi ile başlar. Bîşnev ise, "B" harfi ile başlar. Dolayısıyla Mesnevî'nin başlangıcı "B" harfi iledir. Her işimizde dilimizden düşürmememiz gereken Besmele-i Şerîf de "B" ile başlar.

B harfi, altında noktası olan yatay bir yay şeklindedir (ب). Denir ki, kâinat Kur'an'da, Kur'an Fâtiha'da, Fâtiha Besmele'de, Besmele "b"de, "b" ise noktada gizlidir. B'nin noktası, anlayabilenler için bilimin tâ kendisidir. İşte onun içindir ki, bizzât Hız. Peygamber tarafından, ilim şehrinin kapısı olarak vasıflandırılan Hız. Ali (r.a.), "İlim bir nokta idi, onu câhiller çoğalttı." buyuruyor. O noktaya da "tevhîd-vahdet (birlik) noktası" denir. Bütün ilimler o tevhîd noktasını öğrenmek içindir.

Hız. Mevlânâ Mesnevî'sini bir beyitinde şöyle nitelendiriyor:

Mesnevî-i mâ dükkân-ı vahdetest

Gayr-ı vâhid ân çî bîni an büt-est

"Bizim Mesnevî'miz vahdet dükkânı, birlik pazarıdır. Birlikten başka ne görürsen, o puttur."

Hep o birlik noktasını anlatmak için, asırlardır ilmî çalışmalar yapılmış ve bütün kitaplar da o noktayı anlatmak için yazılmıştır.

1 2/Bakara Sûresi 26. âyet: İnnellâhe lâ yestahyi en yadribe meselen mâ beûdaten fe mâ fevkahâ, fe emmellezîne âmenû fe ya'lemûne ennehül hakku min rabbihim, ve emmellezîne keferû fe yekûlûne mâzâ erâdellâhü bihâzâ meselâ, yudillü bihî kesîran ve yehdî bihî kesîrâ, ve mâ yudillü bihî illel fâsikîn.

O nokta, “tevhîd noktası”dır. Ama o noktaya gelebilmek için, evvelâ Mesnevî-i Şerîf’in emir veya tavsiyesinde olduğu gibi dinlemeyi bilmek lâzımdır. Çünkü “olma”nın yolu, “bilme”den geçer; “bilme” ise dinleme ile başlar. “Dinleme” yerine “okumak” olsa idi; o elleri öpülesi, başımıza tâc edilesi öğretmenlerimizin aslı fonksiyonları kalmazdı. Herkes kitap okur, öğretmenlerinden bir şey öğrenmesine hâcet kalmaz, okuduğu kitaplardan yeterince ilim öğrenirdi. Ama okuma ile değil, dinleme ile öğrenilir. Ancak “öğrenmek”, “bilmek” yetmez. “Olmak” lâzımdır. Nedir olmak? Bilişin, oluş hâline gelmesidir. Dolayısıyla bilmek yetmez. O bilgiyi davranış biçimi hâlinde dışa vurmak gerekir. Nice bilenler, bildiklerine uygun davranmayarak hatâ işlemekteler. Zâten, Hz. Peygamberimiz Efendimiz: “*Ey mü’minler! İnsanlar sizin söylediklerinize değil, yaptıklarınıza bakarlar.*” (Yâni, sözlerinizle değil, davranışlarınızla değerlendirirler) buyurmuyor mu? Kur’ân-ı Kerîm’de Rabbimiz Zilzâl Sûresi’nde zerre kadar da olsa gerek hayır, gerek şer davranışlarımızdan yâni amellerimizden sorguya çekileceğimiz gerçeğini bir tek kelimeyle belirtivermiştir. “Ya’mel” kelimesi...² Ameller, davranışlar...

Peki, bilgi noksanlığından dolayı yanlış davranışlarımız olursa? Bu sorunun da cevâbı, her türlü müşkili çözmede yol göstericimiz olan Fahr-i Kâinat Efendimiz’de: “*Siz bildiğiniz ile amel edin, Allah bilmediğinizi öğretir.*” Bir bilgi, yanlış ve eksik de olsa; Allah rızası gözetilerek iyi niyetle uygulamaya konulursa, Efendimiz’in buyurdukları gibi (ki O her şeyi doğru söyler) Allah o uygulamanın doğrusunu öğretir. Bir kişinin öğretmeni Allah olursa, o kişi câhil kalabilir mi? Bakara Sûresi’nde Rabbimiz bu gerçeği iki kelimeyle özetlemiştir: “İttekullah ve yuallimü kumullah” Allah’tan ittikâ edene (yâni O’nun rızasını kaybetmekten korkana) Allah, her şeyi öğretir. Evet, bilme, olma ile biter. Ama, dinlemeyle başlar. Ve her hayırlı başlangıç Besmele’yledir. “**B**” ile...

2 99/Zilzâl Sûresi 7. ve 8. âyetlerde: “*Fe men ya’mel miskâle zerratin hayran yerah. Ve men ya’mel miskâle zerratin şerran yerah.*”

İşte Hz. Mevlânâ Mesnevî'sine “**B**” harfiyle başlayarak bazı şeylere işaret buyurmuş oluyor. Bilindiği gibi, Besmele bütün İslâm kitaplarının başlangıç cümlesidir. Kur’ân-ı Kerîm ve diğer bütün kitaplar Besmele ile başlar. Kur’ân-ı Kerîm’de Besmele’siz başlayan tek sûre Tevbe Sûresidir ki o da “berâetün” kelimesi ile yâni “**B**” ile başlar. Bismelenin “**B**”si, Tevbe Sûresi’nin ilk kelimesi olan “berâetün” kelimesinin **B**’sinde gizlidir. İşte Hz. Mevlânâ böyle bir ince nükteye de işaret ediyor. Ve böylece Hz. Mevlânâ kendine mahsus çok özel bir tarzda Besmele çekmiş oluyor. Çünkü bilinir ki, Besmele’siz başlayan işin âkıbeti hayır getirmez.

Mesnevî-i Şerîf’in ilk harfi “**B**”de Esmâ-i Hüsnâ’dan işaretler vardır: **B**âkî, **B**ârî, **B**âsıt, **B**asîr, **B**âis, **B**err. Kâinattaki her şey Allah’ın güzel isimlerinin tecellisi ile olur. Her şeyde Esmâ tecellisi vardır. Mesnevî-i Şerîf de **B**âkî (kesintisiz ebede giden, sâbit ve devâmlı olan) bir kitaptır. **B**ârî (ayıpsız, kusursuz, borçsuz, diğer kitaplara benzemekten berî olan) bir kitaptır. **B**âsıt (okuyanların gönüllerini genişleten, yayan, uzatan, derinleştiren, ferahlaştıran) bir kitaptır. **B**asîr (okuyanların basîretini açıp; görmek, bilmek, sezmek ihsân eden) bir kitaptır. **B**âis (okuyanların ölü gönüllerini diriltten, uyandıran, kendi içindeki cevheri harekete geçiren) bir kitaptır. **B**err (doğru haber veren, yalanı olmayan, ihsân sâhibi, iyilik ve güzellikler saçan) bir kitaptır.

Mesnevî-i Şerîf, okuyanların Hakk ve bâtil farkını fark ederek, bâtıldan kaçıp Hakk’a koşma yolunda da bir yol göstericidir. Ayrıca, zâhire (dış görüntüye) aldanmayıp, zâhirlle yetinmeyip, **B**âtını (iç yüzü) anlamaya da sebep olur.

Mesnevî-i Şerîf, başlı başına bir “**B**elde”dir, o beldede bütün bir hayat yaşanır. Ayrıca, Hz. Mevlânâ’nın doğduğu yer **B**elh şehridir. “Rûhü’l Mesnevî” isimli eserinde Mesnevî-i Şerîf’ten şerhler -açıklamalar- yapan İsmail Hakkî-i Bursavî şöyle buyurur:

*Zehrini yutma âlem-i telhin,
Şekkerin çiğne belde-i Belh'in,
Ney gibi buldu Belh içinde nemâ,
Saldı âvâzı Konya'da ammâ.*

Yaratıcımız, bizi henüz yalnızca ruh hâlindeyken Elest Bezmi'nde huzûruna toplayıp sordu: “*Elestü bi Rabbiküm? -Ben sizin Rabbiniz değil miyim?*” “*Kâlû: Belâ*” biz yaratılmışların ilk sözü oldu: “*Belâ -Evet, Rabbimizsin.*” Yaradılış sürecinde Allah'ın huzûrunda olduktan sonra, dünyaya gönderilip, nefsin değil yine Allah'ın huzûrunda olma şuûrunun kazanılmasının *Bidâyeti*-başlangıcı, evveli- olarak, Mesnevî çok önemlidir. Allah huzûrunda, mahşerde *Berâat* etmek, aklanmak için de...

Eski Türkçe'deki b harfi, elif gibi dikine durmaz. Yatıklığıyla da bir alçak gönüllülük -tevâzu- simgesi gibidir ki; tevâzu, tasavvufun olmazsa olmazlarındandır.

Mesnevî; her beyti kendi içinde kâfiyeli olan bir nazım şeklidir. Beyt, bilindiği gibi ev demektir. Mesnevî tarzında yazılan nazımlarda her beyt başlı başına bir mânâ taşır. İşte Mesnevî-i Şerif'in her *Beyti* böyledir, mânâ evidir.

Ve Resûlullah Efendimiz'in müjdeleyici sıfatı “*Beşir*” de b ile başlar. Mesnevî-i Şerif de Allah ve Resûlünün yolunda bulunmanın müjdeleyicisidir, *Beşir*'idir.

Meşhur “Osmanlı Müellifleri” isimli eserin sâhibi Bursalı Mehmet Tâhir Bey “b” harfi ile ilgili olarak, bir şiirinde şöyle söylüyor:

*Bunca envâ-ı ulûmun noktadır hep mastarı,
Böyle fermân eylemiştir zât-ı vâlâ Hayder'i,
Bâ-ı Bismillah'tır ancak ehl-i Hakk'ın ezberi,
Nakşibend sûretteyiz, lâkin Melâmî meşrebiz;
İsm-i zâtı her nefes tekrar eden hak mezhebiz.*

Evet, Bismelenin *B*si ancak Hakk ehli olanların ezberidir.

Bilindiği gibi Mesnevî-i Şerif'in ilk onsekiz beyti bizzât Hz. Mevlânâ tarafından söylenmiş ve yazılmış; daha sonraki binlerce beyit ise Çelebi Hüsâmeddîn tarafından Hz. Mevlânâ'nın söylediği beyitlerin yazılmasıyla ortaya çıkmıştır. İlk onsekiz beytin birinci kelimesi "Bîşnev", onsekizinci beytin son kelimesi "vesselâm"dır. Yâni Besmele'nin B'si ile başlayan ilk onsekiz beyit Besmele'nin bitiş harfi olan "M" harfiyle biter. Bîşnev-Vesselâm. İşte bu da Hz. Mevlânâ'nın eserine bir başka Besmele'dir.

Tasavvuf terbiyesinin bir tek şartı vardır: Söz dinlemek. Zâten kendi irâdesi ile irâdesini, mürşîdine terk edip bu terbiyeyi edinmeye tâlip olan kişi elbette söz dinlemekle yükümlüdür. Hz. Mevlânâ, Mesnevî-i Şerif'in ilk kelimesinde "dinle" diyerek dinlemenin bu önemine vurgu yapmıştır.

Tasavvufun veya tasavvuf yolunda ilerlemenin birbirinden ayırlamayacak kadar önemli iki unsuru vardır: Hizmet ve sohbet. Hizmet dahi sohbetin feyzine erebilmenin bir yoludur. Hz. Mevlânâ "Allah dostlarının, velilerin sohbetinde bulunmak, her türlü nâfileden -dikkat buyurulsun, farzdan değil- daha hayırlıdır." buyurur. Sohbet ise, dinlemeyle olur. Sohbetin dinlenebilmesi için, az konuşmak lâzımdır. Bu da tasavvufun bir diğer tavsiyesidir: "Az yemek, az uyumak, az konuşmak" prensibinin geçerli olduğu tasavvuf terbiyesinde hüner, söylemek değil dinlemektir. Doyduktan sonra yenilen yemek, tembellik uykusuyla geçirilen zaman, lüzumsuz ve boş konuşma tarzında söylenen sözler "israf haramdır" kâidesince yasaklanmıştır. Dinlemeyenler öğrenemezler, öğrenemeyenler bilemezler, bilemeyenler ise "olamazlar." Tıp, matematik, hukuk, coğrafya, ekonomi, mühendislik ve daha sayabileceğimiz bütün müspet ilimlerin tahsilinde olduğu gibi mânevî tahsilde de bu kâide aynen geçerlidir. Bununla birlikte dinlemeden öğrendiklerini zannedenler;

Gör zâhidi kim sâhib-i irşâd olayım der;

Dün mektebe gittim, bugün üstâd olayım der.

beytinde anlatılan mânâyâ düşerler.

Evet, dinlemek...

Tâ-hâ Sûresinin 13. âyetinde, Cenâb-ı Hakk Hz. Mûsâ'ya hitâben şöyle emreder: “*Sana vahy olunacak şeyleri dinle!*”³ Nuh Tûfânı'nın anlatıldığı Nuh Sûresi'nin 7. âyetinde, Hz. Nuh'un hak olan dâvetine icâbet etmemek için bazı insanların, elleri ve parmakları ile kulaklarını tıkadıkları; bunu Hz. Nuh'u işitmemek, duymamak, dinlememek için yaptıkları ve tûfânda da, işte o parmaklarıyla kulaklarını tıkayanların yâni, dinlemeyenlerin helâk oldukları anlatılır.⁴ Arâf Sûresi'nin 204. âyetinde, bir kat'î emirle şöyle buyrulmaktadır: *Kur'ân okunduğu zaman dinleyiniz ve sükût ediniz, susunuz. Böylelikle, rahmete erenlerden olursunuz.*⁵ Böylelikle, yâni dinleyerek ve susarak... Rahmete ermek için, Kur'ân ve hepsi Kur'ân'ın birer îzâhı olan bütün ilmi kitaplar okunurken ve bundan bahseden kişileri dinlerken “susunuz” emri vardır. Susunuz ki, iyi dinleyebilirsiniz. Çünkü dinleyen dinlenir. Dinlemek için önce iyi bir kulağa ve anlayıp etkilenecek bir kalbe sâhip olmak lâzımdır. Allah anlamanın kalp ile olacağını beyân buyuruyor. Â'râf Sûresinin 179. âyetinde, “*Onlar ki, kulakları vardır işitmezler, gözleri vardır görmezler, kalpleri vardır anlamazlar. İşte onlar belki hayvan, belki hayvandan daha aşağıdırlar.*”⁶ buyrulurak idrâk etmenin kalp ile olacağı beyân edilmiştir.

İşitici bir kulağa sâhip olmak, önde gelen bir şarttır. Onun için, Mesnevî-i Şerîf'in 512 ve 513. beytlerinde Hz. Mevlânâ şöyle buyuruyor:

Cân u dil-râ tâkat-i ân cûş nîst

Bâki güyem der cihân, yek gûş nîst

3 “Festemi' limâ yûhâ”

4 “Cealû esâbiahum fî âzânihim ve'stağşev siyâbehüm ve esarru vestekberu'stikbârâ”

5 “Ve iz'a kuri'el Kur'ânü festemiû lehû ve ensitû lealleküm turhamun.”

6 “Ve le kad zera'na li cehenneme kesîrân minel cinni vel insi lehüm kulûbün la yefkahûne bihâ ve lehüm a'yünün lâ yûbsirûne bihâ ve lehüm âzânün lâ yesmeûne bihâ tûlâike kel en'âmi bel hüm edall üläike hümül ğâfilün”

“Can ve gönülde, yâni kalpte hakikat coşkunluklarını kaldıracak tâkat ve kulakta da bunu işitecek istidat yoksa, ben kime, ne söyleyeyim?”

Her kücâ gûşi bûd-ez vey çeşm geşt

Her kücâ sengi bûd-ez vey yeşm geşt

“Nerede bir kulak varsa, ondan yol gösterici göz hâsıl olur. Nerede bir taş varsa, söz dinlerse eğer taş olmaktan çıkar, yeşim derecesine yükselir.”

Burada, belki yeri değil gibi görülebilir ama, beyitte seng -taş kelimesi geçince Hz. Mevlânâ'nın, şu sözünü hatırlamadan da geçilemiyor:

“Bahar gelmekle taş yeşermez. Ancak yumuşak toprak yeşerir. Sen de taş gibi katı kalpli olma. Toprak gibi yumuşak ol ki, senin de kalbine, bir bahar güneşi gibi, bir ârif ve kâmilin güneşi gelirse; sende de nice güzellikler yeşerir.”

Evet, göz bir yol göstericidir ama, kulak yol buldurucudur. Her gördüğümüz doğru değildir. Su dolu kaba, bir cetvel batırdığımızda cetveli kırılmış gibi görürüz. Hâlbuki cetvel kırık değildir, göz yanılır. Kulak, eğer doğru ağızdan çıkan sözleri işitirse, göz gibi yanılmaktan ârîdir; o doğruyu görmez ancak doğruyu bulur. Fakat bu durum, söz bir kulağından girip diğer kulağından çıkanlar ve kalpleri ve kulakları mühürlü olanlar için geçerli değildir. Ancak öyle yüksek huzûrlar vardır ki orada, o huzûr sahibinin yüzü suyu hürmetine kulakların mühürleri açılır ve neler neler duyulur...

Hakk Sadâsını Duyabilmek

“Bîşnev îñ ney” diye başlayan Mesnevî-i Şerîf’in yanısıra, Hz. Pîr’in bir rubâisi de aynı kelimeyle başlıyor: Bîşnev...

*Bîşnev tû zî ney çehâ çehâ mîgüyed
Esrâr-ı nühüft-ü Kibriyâ mîgüyed
Rûh zerd ü derûn tehî vü ser dâde be dâd
Bî nutk u zebân Hudâ Hudâ mîgüyed*

“Dinle şu neyi bak neler neler söylüyor,
O, yüceler yücesinin sırlarını anlatıyor,
Yüzü sarı, içi boş, başını havaya vermiş de
Dilsiz sözsüz, ‘Hüdâ, Hüdâ’ diyor.”

Bir kamyş parçasından “Hüdâ” nidâsını işitebilmek...

Hız. Mevlânâ bir başka yerde kudümü târif ederken, “*Bakır bir tas, üstüne kuru, cansız bir deri gerilmiş ve kuru iki değnekle üstüne vuruluyor. Öyleyse bu ‘Allah’ sadâsı nereden geliyor?*” diyor.

Bakırdan, deriden ve değnekten “Allah” sadâsını işitebilmek...

Kendi varlığından yok olup, Hakk ile Hakk olan, bu nimete eren kullar için her zerreden Hakk sadâsı, dudaksız ve kulaksız olarak işitilebilir. Ve bu işitme sâdece insanlar için de değildir.

Fehm kerde ân nidâ bî-gûş u leb
Fehm kerde ân nidâ râ çüb u seng

“O nidâyı kulaksız ve dudaksız olarak ağaç da anlar, taş da.”

“Her zerreden gelen ‘Allah’ sadâsını ağaçlar, taşlar nasıl anlar?” sorusuna Hz. Mevlânâ cevap veriyor, Mesnevî-i Şerîfinde:

Za’n çi güftem men zî fehm-i seng u çüb
Der-beyâneş kıssa-i hûş dâr u hûb

Veya

Za’n çi güftem âgehî-i çüb u seng
Der-beyâneş kıssa bîşnev bî dereng

“Taşın ve kuru çubukların da anlayış sâhibi olduğunu söylemiş-tim ya; bunun îzâhı için anlatacağım kıssayı cân kulağı ile dinle ve ezberle!”

Üstün-ü hannâne ez hecr-i Rasûl
Nâle mîzed hem çü erbâb-ı ukûl

“İnleyen sütun -direk- Resûl’ün ayrılığı ile akıl sâhipleri gibi ağladı, inledi.”

Der meyân-ı meclis-i vâ’z ân çü nân
K’ey-vez âgeh geşt hem pîr u cevân

“Vaaz meclisinin ortasında öyle bir inledi ki, o iniltiyi orada bulunanların ihtiyarından gencine hepsi duydu.”

Güft Peyâamber: Çi hâhî ey sûtûn

Güft: Cânem ez firâkat gëşt hûn

“Peygamber (s.a.v.) sordular: ‘Ey direk niçin inliyorsun? Ne istiyorsun?’

Direk dedi ki: ‘Senin ayrılığından dolayı canım öyle bir yandı ki içim kan doldu.’”

Mesnedet men bûdem ez men tâhtî

Ber-seri minber tû mesned sâhî

“Ben senin dayanağındım, bana dayanıyordun. Beni bıraktın da yeni bir dayanak yaptın ve ona dayanıyorsun. İşte bu ayrılıktan dolayı inliyorum.”

Hiz. Mevlânâ burada tarihî bir olayı anlatıyor:

Resûlullah (s.a.v.) Medîne’ye hicret buyurduktan sonra büyük dayısı tarafından akraba -uzak kuzeni- olan Hâlid bin Zeyd Ebû Eyyub el-Ensârî, yâni Eyüp Sultan Hazretlerinin evinde misâfir olarak ikâmete başladılar. Hiz. Hâlid’in evi iki katlı idi. Efendimiz gelecek olan birçok ziyâretçiye merdiven çıkmak zahmeti olmasın diye alt katta kalmayı tercih buyurdular. Yedi aylık ikâmetleri süresince Efendimiz rahatsız olmasın diye Hiz. Hâlid ve âilesi hep parmak uçlarına basarak yürüdüler. Bu hâl, bir hürmet göstergesinden ibâret değildir. Buna muhabbet derler, aşk derler. Eyüp Sultan Hazretlerinin evinin batı istikâmetinde boş bir arâzi vardı. Bu boş arsa Sehl ve Sehhil isminde iki yetim kardeşe âitti. Efendimiz orada bir mescit ve kendisi için de bir hücre, odacık, yapılmasını arzu buyurunca o iki kardeş bu arsayı bağışlamak istediler. Fakat Efendimiz, yetim hakkı yememek örneği göstermiş olmak için, o arsayı para ile satın aldı. Paranın da alındığı kaynak Hiz. Ebû Bekir idi.

Hicretin yedinci ayında o arsa üzerinde inşaata başlandı. Taş temeller üzerine kerpiç duvarlar örülerek inşaat bitirildi, üzeri

hurma dallarıyla kapatıldı. Bu ilk mescitte mihrab ve minber yoktu. Tavanı tutmaya yarayan sekiz adet direk vardı. Daha sonra o direkler isimlendirilmiştir; “Tövbe Direği” de denilen “Ebû Lübâbe Direği”, “Serir Direği” bunlardandır. Resûlullah en çok Tövbe Direği'ne yakın bir yerde namaz kılar ve kıldırırlardı. Bu Mescid-i Nebî'nin yüzölçümü 1010 metrekaredir. Daha sonra -Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman zamanlarında- yapılan genişletme çalışmaları; Halife Velîd b. Abdülmelik zamanında, daha sonra halife olacak olan Ömer b. Abdülazîz'in Medîne valiliği sırasında da devâm etti, Resûlullah'ın en çok namaz kıldığı yer olarak bilinen yere mihrab yaptırıldı. (Hz. Osman zamanında yapılan Mescid-i Nebevî'yi genişletme çalışmalarında da bir mihrabın yapıldığından bahsedilir ise de çok kabul gören bir rivâyet değildir. İlk minber ise bizzât Resûl-i Ekrem Efendimiz'in emirleri ile yaptırılmıştır. İşte, Mesnevî-i Şerif'te anlatılan olay bu minber ile ilgilidir.)

Hz. Peygamberimiz, Mescid-i Şerifte vaaz gibi, hutbe gibi sebeplerle konuşacağı zaman ayağa kalkar, mübârek yüzünü ashâbına dönerek konuşurdu. Mescidin tavanını tutmaya yarayan direklerin dibinde müsâit bir yer olmadığından Efendimiz (s.a.v.) kible duvarının yakınlarında bütün cemâati görebileceği ve cemâatin de O'nu görebileceği bir yerde durur ve konuşmalarını ayakta, bir yere dayanmadan yapardı. Resûlullah (s.a.v.) peygamberâne nezâketinden ve inceliğinden dolayı hiç kimseye arkasını dönmezlerdi. Bu tarzda ayakta durarak konuşması Zât-ı Seniyyelerinin yorulmasına sebep olabileceği endişesiyle Ashâb-ı Kirâm'dan bazı zevât, Efendimiz'e bir dinlenme ya da daha az yorulmalarını temin etmek üzere “Serir Sütünü” diye anılan sütünün yakınlarına, duvar tarafına kalın bir hurma kütüğü koydular. Ve Efendimiz (s.a.v.) konuşurlarken hiç olmazsa sırtını bu kütüğe dayasın da, biraz daha az yorulsun, diye düşündüler ve bunu kendilerine kabul etmesi için niyâz ettiler.

Yüksek ahlâkı gereği hiçbir ricâ ve talebi geri çevirmeyen Resûl-i Kibriyâ Efendimiz (s.a.v.), okuyacağı hutbe ve vaazları bu hurma kütüğüne yaslanarak okumaya başladı. Bu hâl beş sene kadar sürdü. Hicretin sekizinci yılı sonlarında Müslümanların çoğalmış olması sebebiyle, arka tarafta kalanlar Efendimiz'in o güzel yüzünü iyice göremez oldular. Ve tekrar ricâcı olarak dediler ki: “Yâ Resûlallah! Mûsâade buyurursanız Size bir minber yapturalım, oraya çıkın da arkada kalanlar da cemâlinizi görsünler.” Efendimiz tabîî bu ricâyı da kabul buyurdular. Ve Saîdeoğulları Kabîlesinden Saîd bin Âs'ın kölesi ve çok iyi bir marangoz olan Bâkum, üç ayaklı, üç basamaklı ve sırt dayamaya mahsus yeri olan ahşap bir kürsü yaptı. Efendimiz bu ahşap kürsüden vaaz ve hutbelerini okumaya başladı.

İşte Efendimiz (s.a.v.) ilk defa hurma kütüğünden ayrılarak bu kürsüye çıktığında, Mesnevî lisânından naklettiğimiz olay oldu. O hurma kütüğü herkesin duyabileceği kadar yüksek sesle ağlamaya, inlemeye başladı. Merhamet, şefkat, mürüvvet kaynağı olan Resûl-i Ekrem Efendimiz hemen minberden indi ve o ayrılık acısıyla inleyen hurma kütüğüne sarıldı, kucakladı, onu teselli etti. Ashâb-ı Kirâm'ın ileri gelenlerinden Câbir bin Abdullah Hazretleri bu hâdiseyi anlatırken şöyle der; “Efendimiz hurma direğini kucakladığında, direk tıpkı ağlayıp ağlayıp da anasının kucağına çıktığı zaman susan ama eski ağlamasının tesiriyle nefesi hıçkırıklı olan bir bebek gibi hıçkırıyordu.”

Bu hâdisе Enes b. Mâlik, Abdullah ibn Abbas, Ebû Saîd el-Hudrî, Abdullah b. Ömer gibi Ashâbın diğer büyükleri tarafından da nakledilmiştir. Tabîînin ulularından ve tasavvufun önderlerinden Hasan-ı Basrî Hazretleri de bu hâdiseyi sık sık anar ve “Yazıklar olsun bize ki, Resûlullah muhabbetinde bir kütük kadar olmadık!” diye ağlardı.

O Hasan-ı Basrî böyle derse acaba biz ne demeliyiz?

Mevlânâ Nûreddîn-i Câmî Hazretleri bir kitabında bu konuya değinirken: “Dünyada Resûlullah'ın hayât-ı seniyesindeki görü-